

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa a soudců Radovana Suchánka a Jaroslava Fenyka (soudce zpravodaje) o ústavních stížnostech stěžovatelů **1) L. D., 2) M. L.**, zastoupených Mgr. Kateřinou Verostovou, LL. M., advokátkou se sídlem Olomouc, Rokycanova 809/1c, proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 129/2021-46 ze dne 20. 1. 2022; **3) M. M.**, zastoupené stejnou advokátkou, proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 206/2021-35 ze dne 20. 1. 2022, a **4), P. S., 5) M. S. a 6) J. S.**, zastoupených stejnou advokátkou, proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 č. j. 27 C 133/2021-44 ze dne 20. 1. 2022, za účasti **Obvodního soudu pro Prahu 6**, jako účastníka řízení, a společnosti **Smartwings, a. s.**, se sídlem Praha 6, K Letišti 1068/30, zastoupené Mgr. Pavlem Rufferem, advokátem se sídlem Hostivice, Husovo náměstí 1702, jako vedlejší účastnice řízení, takto:

I. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 129/2021-46, byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatelů 1) a 2) na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na rovnost v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv.

II. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 129/2021-46, se ruší.

III. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 206/2021-35, byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatelky 3) na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na rovnost v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

IV. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 206/2021-35, se ruší.

V. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 133/2021-44, byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatelů 4), 5) a 6) na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a na rovnost v řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

VI. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 20. 1. 2022, č. j. 27 C 133/2021-44, se ruší.

Odůvodnění:

I.

Vymezení předmětu řízení

1. Ústavními stížnostmi se stěžovatelé domáhají zrušení shora specifikovaných rozsudků Obvodního soudu pro Prahu 6 (dále jen „obvodní soud“), neboť jimi podle jejich názoru byla porušena jejich ústavně zaručená základní práva podle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“).

2. Ústavní soud usnesením sp. zn. IV. ÚS 1132/22 ze dne 24. 5. 2022 rozhodl o spojení ústavních stížností vedených pod sp. zn. IV. ÚS 1132/22, I. ÚS 1135/22 a I. ÚS 1139/22 ke společnému řízení vedenému pod sp. zn. IV. ÚS 1132/22, neboť šlo o skutkově i právně obdobné věci.

II.

Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

3. Stěžovatelé byli cestujícími letů na trase Tel Aviv – Praha dne 29. 7. 2018, jenž byl opožděn o 5 hodin a 6 minut [stěžovatelka 3)], na trase Rhodos – Praha dne 11. 7. 2019, jenž byl zrušen [stěžovatelé 4), 5) a 6)] a na trase Tel Aviv – Praha dne 6. 10. 2019, jenž byl opožděn o více než 4 hodiny a 51 minut [stěžovatelé 1) a 2)]. Stěžovatelé uplatnili u obvodního soudu proti vedlejší účastníci – leteckému přepravci nárok každý ve výši 400 € s příslušenstvím podle čl. 7 nařízení Rady (ES) č. 261/2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91 (dále jen „Nařízení“), a to stěžovatelé 1) a 2) společnou žalobou, stěžovatelka 3) samostatnou žalobou a stěžovatelé 4), 5) a 6) také společnou žalobou. Stěžovatelé tyto své nároky původně postoupili společnosti AirHelp Limited, která jejich nároky vůči vedlejší účastnici uplatnila dne 15. 10. 2018 [stěžovatelka 3)], dne 24. 7. 2019 [stěžovatelé 4), 5) a 6)] a dne 2. 3. 2020 [stěžovatelé 1) a 2)], avšak protože v obdobných případech soudní praxe takové postoupení shledala neplatným, postoupila je zpět na stěžovatele. Stěžovatelé se tedy svých nároků domáhali před obvodním soudem sami.

Skutkový stav byl prokázán jednoznačně a strany řízení jej ani nijak nezpochybovaly, spor se vedl toliko o právní posouzení.

4. Obvodní soud napadenými rozsudky všechny tři žaloby zamítl a uložil stěžovatelům zaplatit vedlejší účastníci na náhradě nákladů řízení v každém řízení částku 900 Kč. Obvodní soud vycházel, stručně řečeno, z toho, že vedlejší účastnice vznesla důvodně námitku promlčení dle § 2553 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“), neboť předmětné lety se uskutečnily dne 27. 7. 2018, dne 11. 7. 2019 a dne 6. 10. 2019 a za relevantní okamžik uplatnění práva ve smyslu § 2553 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku považoval obvodní soud až dny 22. 1. 2022 [stěžovatelé 1) a 2)], 25. 1. 2021 [stěžovatelé 4), 5) a 6)] a 10. 3. 2021 [stěžovatelka 3)], kdy sami stěžovatelé uplatnili svá práva vůči vedlejší účastníci. S odkazem na kolizní právní úpravu konkludoval, že je na místě věc posoudit podle českého práva, neboť nebyla provedena volba práva, a s odkazy na judikaturu Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) i na judikaturu Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SD EU“) vykládající Nařízení uzavřel, že promlčecí dobu je třeba posoudit v daném případě podle české právní úpravy. Dospěl tedy k závěru, že stěžovatelé uplatnili svá práva až po uplynutí šestiměsíční promlčecí doby podle odkazovaného ustanovení občanského zákoníku.

5. Uplatnění postoupených nároků společností AirHelp Limited považoval obvodní soud podle § 553 odst. 1 občanského zákoníku za zdánlivé pro neurčitost, neboť předmětný dokument, jímž mělo k postoupení dojít, byl dle obvodního soudu nepřipustně formulován alternativně jako postoupení pohledávky a jako plná moc k zastupování. K platnému postoupení pohledávky dle názoru obvodního soudu nemohlo dojít rovněž pro absenci projevu vůle postupníka dle § 1740 odst. 1 občanského zákoníku, neboť šlo o dokument formulářového typu, v němž společnost AirHelp Limited nijak svou vůli neprojevovala. Rovněž tento dokument v náhledu obvodního soudu nevyhovoval požadavkům unijního práva na ochranu spotřebitele, neboť v něm nebyly jasně vymezeny podmínky smluvního vztahu, a tedy ze všech těchto důvodů obvodní soud nespojoval s uplatněním nároků společností AirHelp Limited za stěžovatele žádné právní účinky. Jelikož se stěžovatelé domáhali kolizního řešení postoupení ve prospěch německého práva, obvodní soud, ač se s tímto kolizním řešením neztotožnil a za rozhodné považoval české právo, provedl i právní posouzení podle německého práva, avšak rovněž se závěrem, že předmětný dokument ani podle německého právního řádu účinky postoupení pohledávky vyvolat nemohl.

III.

Posouzení splnění procesních předpokladů řízení

6. Ústavní stížnosti byly podány v zákonné lhůtě, osobami k tomu oprávněnými a zastoupenými advokátkou na základě plné moci pro zastupování v tomto řízení před Ústavním soudem, proti pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci po vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv stěžovatelů, které jim zákon poskytuje, neboť odvolání proti napadeným rozsudkům nebylo podle § 202 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), přípustné, a byly k nim připojeny kopie rozhodnutí o posledním procesním prostředku k ochraně práva stěžovatelů. Splňují tedy všechny procesní předpoklady stanovené

zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a Ústavní soud se jimi tedy může zabývat z věcného hlediska.

IV.

Argumentace stěžovatelů, účastníka řízení a vedlejšího účastníka řízení

7. Stěžovatelé s právním posouzením obvodního soudu nesouhlasí a jsou názoru, že jejich žalobám mělo být vyhověno. Jsou přesvědčeni, že napadená rozhodnutí odporují principu předvídatelnosti soudního rozhodování, jenž je nutno považovat za součást práva na soudní a jinou ochranu dle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny. Tvrdí, že městský soud ve zcela obdobných případech, týkajících se nároků z Nařízení proti vedlejší účastnici, odvoláním žalobců vyhověl a vyslovil právní názor, že neplatnost smlouvy o postoupení nároků na společnost AirHelp Limited byla následně zhojena a že námitka promlčení ze strany vedlejší účastnice byla vznesena v rozporu s dobrými mravy, neboť vedlejší účastnice byla o uplatněných nárocích řádně informována, ale opakované výzvy k úhradě ignorovala. K tomu stěžovatelé odkázali na rozsudky městského soudu ze dne 16. 9. 2021, č. j. 17 Co 212/2021-53, ze dne 16. 9. 2021, č. j. 17 Co 225/2021-71, ze dne 7. 10. 2021, č. j. 25 Co 254/2021-50, ze dne 30. 9. 2021, č. j. 25 Co 224/2021-56, a ze dne 13. 10. 2021, č. j. 19 Co 211/2021-57. Podle stěžovatelů měl tedy stejným způsobem obvodní soud postupovat i v jejich věcech, přičemž na existenci těchto rozhodnutí jej upozornili a argumentovali jimi. Obvodní soud tak nejen, že rozhodl v rozporu s rozhodovací praxí nadřízeného soudu, ale ani tento svůj postup v odůvodnění napadených rozhodnutí nijak nezdůvodnil.

8. Ústavní soud si vyžádal spisový materiál, z nějž ověřil průběh řízení tak, jak byl rekapitulován výše, zejména zjistil, že ve svém vyjádření k odporu proti elektronickému platebnímu rozkazu ze dne 8. 7. 2021 (č. 1. 26 spisu vedeného u obvodního soudu pod sp. zn. 27 C 206/2021) a v jeho doplnění ze dne 19. 1. 2021 (č. 1. 31 téhož spisu) 3) stěžovatelka poukázala na rozsudky obvodního soudu č. j. 18 C 12/2021-28 a ve věci vedené pod sp. zn. 33 C 66/2021, které uplatnění práv z Nařízení společností AirHelp Limited v typově obdobných situacích považovaly za vyvolávající účinky včasného uplatnění práva v promlčecí době i vůči cestujícím, jakož i na shora uvedené rozsudky městského soudu sp. zn. 17 Co 225/5254, sp. zn. 17 Co 212/2021 a 25 Co 224/2021. Před vydáním napadených rozsudků tedy obvodní soud byl upozorněn na svou vlastní rozhodovací praxi i na rozhodovací praxi městského soudu, která v obdobných věcech vyústila v opačný závěr. Ústavní soud rovněž vyzval k vyjádření obvodní soud a vedlejší účastnici.

9. Obvodní soud svého práva vyjádřit se k ústavní stížnosti nevyužil.

10. Vedlejší účastnice zastává názor, že postoupení pohledávek bylo ve všech případech stěžovatelů neplatné, což potvrdil v obdobné věci i městský soud rozsudkem sp. zn. 25 Co 221/2020. Argument, že vedlejší účastnice namítla promlčení v rozporu s dobrými mravy, je podle ní nedůvodný, neboť stojí v rozporu s ustálenou judikaturou, podle níž je při výkladu každé výjimky z pravidla na místě restriktivní přístup. Vedlejší účastnice rovněž soudí, že tímto argumentem stěžovatelé nepřímou potvrzují, že k promlčení jejich nároků došlo. Ztotožňuje se tedy se závěrem obvodního soudu, že k promlčení nároků

stěžovatelů došlo, má za to, že tento závěr je v souladu s judikaturou městského soudu, a proto navrhla, aby Ústavní soud ústavní stížnosti zamítl.

V.

Posouzení Ústavním soudem

11. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy jen tehdy, došlo-li tímto rozhodnutím k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nachází mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu, a tomu je tak zapovězeno se jimi zabývat. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavním pořádkem, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci, jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystříhat svévole a bedlivě dbát mezi svých pravomocí, svěřených mu Ústavou. Jinak by popřel samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelů. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, ústavní stížnost odmítne dle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

12. V nynější věci tak však Ústavní soud postupovat nemohl. Stěžovatelé uplatnili v ústavních stížnostech námitku, že obvodní soud v jejich věcech rozhodl v rozporu s právním názorem ustáleně zastávaným vyšším soudem v obdobných věcech, na který jej v průběhu řízení řádně upozornili a který by v případě, že by jej obvodní soud uplatnil i v jejich věcech, vedl k odlišnému, pro ně příznivému rozhodnutí ve věci samé. Takový postup obecného soudu je způsobilý porušit ústavně zaručená základní práva jednotlivců, a proto se touto námitkou Ústavní soud zabýval meritorně.

13. Tomuto závěru nemůže nijak bránit ani skutečnost, že nynější věci mají povahu tzv. bagatelních sporů, do nichž Ústavní soud v zásadě nezasahuje [srov. např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 3256/18 ze dne 9. 1. 2019 (U 1/92 SbNU 356)]. Pokud totiž konkrétní okolnosti každého jednotlivého případu, jehož podstatou je spor o bagatelní částku, celou věc do ústavněprávní roviny posouvají, nemůže Ústavní soud ústavní stížnost odmítnout, a tím i zabránit jejímu věcnému přezkumu [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 2018/15 ze dne 19. 1. 2016 (N 11/80 SbNU 139)]. Těmito okolnostmi může být i potřeba sjednotit judikaturu [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 3923/11 ze dne 29. 3. 2012 (N 68/64 SbNU 767), nález sp. zn. II. ÚS 4167/12 ze dne 19. 11. 2013 (N 192/71 SbNU 289) či nález sp. zn. II. ÚS 1810/13 ze dne 13. 5. 2014 (N 93/73 SbNU 549)] či zakročit proti libovůli obecného soudu [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 544/98 ze dne 4. 8. 1999 (N 109/15 SbNU 75)].

14. Jak ostatně vyplývá i z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“), jednou z komponent práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy je předvídatelnost soudního rozhodování, z níž plyne i povinnost smluvních stran Úmluvy organizovat své soudní soustavy takovým způsobem, aby v nich byly zajištěny mechanismy k sjednocování judikatury a k předcházení rozporů v ní (srov. např.

rozsudek ESLP ze dne 6. 12. 2007 ve věci *Beian proti Rumusku*, stížnost č. 30658/05, bod 39.; či rozsudek ESLP ze dne 24. 3. 2009 ve věci *Vrioni a další proti Albánii*, stížnost č. 2141/03, bod 58.). Absence takových mechanismů může vést k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 1. 12. 2005 ve věci *Păduraru proti Rumunsku*, stížnost č. 63252/00, bod 98.). Zpravidla náleží úloha sjednocovatele judikatury vrcholnému soudu soustavy obecných soudů (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 28. 10. 1999 ve věci *Zielenski, Pradal a Gonzalez a další proti Francii*, stížnosti č. 24846/94 a 34165/96 až 34173/96, bod 59.; či rozsudek ESLP ze dne 28. 6. 2007 ve věci *Pérez Arias proti Španělsku*, stížnost č. 32978/03, bod 25.).

15. Vrcholným soudem v soustavě obecných soudů, který je povolán ke sjednocování judikatury v civilních věcech, jakými jsou i věci nyní posuzované, je ve smyslu čl. 92 Ústavy Nejvyšší soud. Jelikož jde však nejen podle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu upravujícího přípustnost dovolání, ale i podle § 202 odst. 2 občanského soudního řádu upravujícího přípustnost odvolání, o bagatelní věc, ani Nejvyšší soud, ani městský soud, který by jinak byl odvolacím soudem proti rozsudku obvodního soudu, se své úlohy sjednocovatele judikatury zhostit nemohly. Jakkoliv tato skutečnost sama o sobě nezakládá porušení žádného základního práva či svobody zakotvených v Listině či Úmluvě, nemůže vést k odepření ochrany předvídatelnosti práva v individuální věci (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 20. 5. 2008 ve věci *Santo Pinto proti Portugalsku*, stížnost č. 39005/04, bod 44.). Aby tak Ústavní soud vyhověl nárokům plynoucím z judikatury ESLP ohledně předvídatelnosti práva, této úlohy se v nynějších věcech ujal sám.

VI.

Obecná východiska

16. Ustanovení čl. 1 odst. 1 Ústavy uvádí: „*Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.*“

17. Ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny stanoví: „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.*“ Podle čl. 37 odst. 3 Listiny: „*Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*“

18. Ustanovení čl. 6 odst. 1 Úmluvy uvádí: „*Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého nebo části procesu v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo když to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků anebo, v rozsahu považovaném soudem za zcela nezbytný, pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.*“

19. Ustanovení čl. 14 odst. 1 Paktu stanoví: „*Všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo*

o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Tisk a veřejnost mohou být vyloučeny z celého řízení nebo z jeho části z důvodů morálky, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti nebo tehdy, když si toho vyžaduje soukromý zájem stran, nebo mohou být vyloučeny v rozsahu, který je podle přísného mínění soudu nutný při zvláštních okolnostech, kdy by zveřejnění prejudikovalo zájmy spravedlnosti; avšak každý rozsudek vynesený v trestní nebo občanskoprávní věci bude zveřejněn s výjimkou případů, kdy zájem mladistvých osob vyžaduje jiný postup nebo kdy se řízení týká manželských sporů nebo opatrovnictví dětí.“

20. Ustanovení § 13 občanského zákoníku uvádí: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“

A) K nerespektování ustálené rozhodovací praxe soudů

21. ESLP ve své rozhodovací praxi považuje možné rozdílnosti v interpretaci a aplikaci právních předpisů za inherentní součást existence soudních soustav založených na rozdělení místní a funkční příslušnosti mezi více nalézacích soudů a soudů pro opravná řízení (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 24. 3. 2009 ve věci *Tudor Tudor proti Rumunsku*, stížnost č. 21911/03, bod 29.; či rozsudek ESLP ze dne 30. 7. 2015 ve věci *Ferreira Santos Pardal proti Portugalsku*, stížnost č. 30123/10, bod 42.). K porušení předvídatelnosti práva tak mohou vést až dlouhodobé a zásadní rozpory v judikatuře vrcholných soudů, neexistence mechanismů k jejich odstranění či jejich nefunkčnost (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 2. 7. 2009 ve věci *Jordan Jordanov proti Bulharsku*, stížnost č. 23530/02, bod 49.; rozsudek ESLP ze dne 29. 3. 2011 ve věci *Brezovec proti Chorvatsku*, stížnost č. 13488/07, bod 66.; či rozsudek ESLP ze dne 25. 11. 2014 ve věci *Mráz a další proti Slovensku*, stížnost č. 44019/11, bod 51.), případně nekonzistentnost v konečných rozhodnutích o různých částečně se překrývajících aspektech stejné věci v různých právních řízeních (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 23. 3. 2010 ve věci *Mullai a další proti Albánii*, stížnost č. 9074/07, bod 86.). Porušení požadavku předvídatelnosti práva a současně porušení práva na spravedlivý proces rovněž představuje i izolované rozhodnutí vrcholného soudu bezdůvodně a bez vysvětlení se odchylojící od ustálené judikatury (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 27. 1. 2009 ve věci *Štefan a Štef proti Rumunsku*, stížnosti č. 24428/03 a 26977/03, bod 35.).

22. Každá rozkolísanost judikatury, byť i vrcholného soudu soustavy obecných soudů, však nutně porušení požadavku na předvídatelnost práva nepředstavuje, dokonce i když takový soud přechodně vydává v obdobných věcech zcela rozdílná rozhodnutí, neboť sjednocení judikatury vyžaduje určitý čas (srov. např. usnesení ESLP ze dne 2. 12. 2008 ve věci *Schwarzkopf a Taussig proti České republice*, stížnost č. 42162/02; usnesení ESLP ze dne 6. 9. 2011 ve věci *Zelca a další proti Rumunsku*, stížnost č. 65161/10, bod 14.; rozsudek ESLP ze dne 10. 5. 2012 ve věci *Albu a další proti Rumunsku*, stížnosti č. 34796/09 a 63 dalších, bod 42.; či usnesení ESLP ze dne 29. 3. 2011 ve věci *Usnul proti České republice*, stížnost č. 33945/06). Z Úmluvy tedy neplyne právo na konstantní a neměnnou judikaturu (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 18. 12. 2008 ve věci *Unédic proti Francii*, stížnost č. 20153/04, bod 74.), a ani úplný judikaturní obrat v určité otázce

nutně neznamená porušení požadavku na předvídatelnost práva, jestliže je výsledkem vývoje rozhodovací praxe a jestliže se důkladně argumentačně vypořádává s dřívější judikaturou (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 14. 1. 2010 ve věci *Atanasovski proti bývalé jugoslávské republice Makedonie*, stížnost č. 36815/03, bod 38.). Judikaturní strnulost by totiž bránila změnám a pokroku (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 19. 4. 2007 ve věci *Vilho Eskelinen a další proti Finsku*, stížnost č. 63235/00, bod 56.; či rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 15. 10. 2009 ve věci *Micallef proti Maltě*, stížnost č. 17056/06, bod 81.). Stejně tak samozřejmě za porušení principu předvídatelnosti práva nelze považovat ani odlišné právní posouzení dvou sice podobných, ale v právně významných bodech skutkově odlišných věcí (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 9. 2. 2016 ve věci *Çelebi a další proti Turecku*, stížnost č. 582/05, bod 52.; či rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 29. 11. 2016 ve věci *Lupeniská řeckokatolická farnost proti Rumunsku*, stížnost č. 76943/11, bod 116.).

23. Tyto požadavky na zajištění sjednocené judikatury se především týkají vrcholných soudů, avšak vztahují se na všechny soudy, které rozhodují o určité otázce v posledním stupni, včetně soudů okresních (srov. např. rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. 10. 2011 ve věci *Nejdet Şahin a Perihan Şahin proti Turecku*, stížnost č. 13279/05, bod 54.). Jestliže jsou tak určité typové skutkově i právně obdobné věci s konečnou platností rozhodovány rozdílně různými soudy stejného článku soudní soustavy a neexistuje žádný mechanismus, jak zajistit sjednocení rozhodovací praxe, zakládá to takovou míru nepředvídatelnosti práva, že je tím vážně narušena důvěra veřejnosti v soudní systém a dotčeným jednotlivcům to odnímá spravedlivý proces, a tedy jde o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 2. 11. 2010 ve věci *Štefăniță a další proti Rumunsku*, stížnost č. 38155/02, bod 38., či rozsudek ESLP ze dne 1. 12. 2009 ve věci *Vinčić a další proti Srbsku*, stížnosti č. 44698/06, 44700/06, 44722/06, 44725/06, 49388/06, 50034/06, 694/07, 757/07, 758/07, 3326/07, 3330/07, 5062/07, 8130/07, 9143/07, 9262/07, 9986/07, 11197/07, 11711/07, 13995/07, 14022/07, 20378/07, 20379/07, 20380/07, 20515/07, 23971/07, 50608/07, 50617/07, 4022/08, 4021/08, 29758/07 a 45249/07, bod 56.).

24. Obdobně přistupuje k (ne)předvídatelnosti soudního rozhodování a jejím důsledkům i Ústavní soud. Ten dlouhodobě zastává názor, že požadavek na předvídatelnost soudního rozhodování vyvěrá již z čl. 1 odst. 1 Ústavy (srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2174/20 ze dne 5. 10. 2021) a spočívá v důvodném očekávání, že obecné soudy budou rozhodovat v případech srovnatelných po skutkové i právní stránce v konečném důsledku stejně [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 29/11 ze dne 21. 2. 2012 (N 34/64 SbNU 361; 147/2012 Sb.)]. Stejně jako ESLP však ani Ústavní soud nevyžaduje naprostou strnulost judikatury a konzervaci již jednou dosaženého řešení určitých právních otázek [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2170/08 ze dne 12. 5. 2009 (N 117/53 SbNU 473), nález sp. zn. II. ÚS 3168/09 ze dne 5. 8. 2010 (N 158/58 SbNU 345) či nález sp. zn. II. ÚS 1955/15 ze dne 8. 12. 2015 (N 208/79 SbNU 373)], avšak ustálenou judikaturu k určité právní otázce považuje z pohledu předvídatelnosti práva a rovnosti účastníků řízení za východisko pro rozhodování všech typově stejných věcí, které sice může být změněno v důsledku vývoje společenských podmínek, avšak taková změna musí být i s ohledem na tento vývoj předvídatelná, příp. musí být alespoň náležitě přesvědčivě a racionálně odůvodněna a musí reflektovat i dosavadní stav [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 2279/19 ze dne 2. 6. 2020 (N 112/100 SbNU 282)].

25. Zvláště opatrně je třeba přistupovat ke změně právního názoru vrcholného soudu, který v dané oblasti právního řádu zajišťuje sjednocování rozhodovací praxe [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 635/09 ze dne 31. 8. 2010 (N 176/58 SbNU 539), nález sp. zn. III. ÚS 1275/10 ze dne 22. 12. 2010 (N 253/59 SbNU 581), nález sp. zn. II. ÚS 3/10 ze dne 5. 9. 2012 (N 148/66 SbNU 245), či nález sp. zn. IV. ÚS 334/11 ze dne 26. 11. 2012 (N 194/67 SbNU 329)]; na druhou stranu je takový soud povinen svou roli sjednotitele judikatury v případě, že se v ní objeví rozpor, aktivně vykonávat [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 290/03 ze dne 4. 3. 2004 (N 34/32 SbNU 321) či nález sp. zn. I. ÚS 3438/11 ze dne 23. 5. 2012 (N 111/65 SbNU 497)] a využít k tomu zákonem určené postupy [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 613/06 ze dne 18. 4. 2007 (N 68/45 SbNU 107) či nález sp. zn. III. ÚS 117/07 ze dne 20. 6. 2007 (N 104/45 SbNU 429)].

26. Za ústavně netolerovatelnou nepředvídatelnost v minulosti považoval Ústavní soud např. odlišné řešení určité otázky civilním soudem oproti opačnému řešení provedenému již dříve pravomocným rozhodnutím správního soudu (srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2765/20 ze dne 7. 4. 2022), nepostoupení věci k rozhodnutí velkému senátu v rozporu s § 20 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích) či rozhodnutí dvakrát v téže věci diametrálně odlišným způsobem bez odůvodnění takového obrátu [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 296/01 ze dne 26. 11. 2002 (N 145/28 SbNU 287)].

B) K povinnosti soudu vypořádat se s námitkami v řízení

27. Povinnost soudů řádně odůvodnit svá rozhodnutí představuje integrální součást práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jakož i práva na soudní a jinou ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozsah povinnosti odůvodnit rozhodnutí je dle judikatury ESLP kontextuálně podmíněna především typem a povahou rozhodnutí, příslušnou procesní úpravou, okolnostmi daného případu atd. (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 9. 12. 1994 ve věci *Ruiz Torija proti Španělsku*, stížnost č. 18390/91, bod 29.; rozsudek ESLP ze dne 28. 6. 2007 ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, stížnost č. 76240/01, bod 90.). Jakkoliv by se obecný soud měl vypořádat s každou námitkou či argumentem vzneseným v řízení, nemusí na každý z nich reagovat jednotlivě a detailně (srov. např. rozsudek velkému senátu ESLP ze dne 12. 2. 2004 ve věci *Perez proti Francii*, stížnost č. 47287/99, bod 81.; či rozsudek ESLP ze dne 19. 4. 1994 ve věci *Van de Hurk proti Nizozemí*, stížnost č. 16034/90, bod 61.).

28. Rozsah odpovědi se může lišit úměrně jejich významu. Dokonce i úplná rezignace na reagování na konkrétní argument nemusí představovat porušení práva na spravedlivý proces, jde-li o argument, který je zjevně pro posouzení věci bezpředmětný (srov. např. usnesení ESLP ze dne 29. 8. 2000 ve věci *Jahnke a Lenoble proti Francii*, stížnost č. 40490/98), či jestliže jde o argument, který účastník řízení formuloval toliko zcela obecně a nekonkrétně a otázkami podstatnými pro rozhodnutí věci se jinak soud zabýval pečlivě (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 15. 9. 2020 ve věci *Čivinskaité proti Litvě*, stížnost č. 21218/12, bod 143.). Naopak námitky uplatňované setrvale a detailně účastníkem řízení jako hlavní musí obecné soudy vypořádat výslovně, specificky (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 24. 5. 2005 ve věci *Buzescu proti Rumunsku*, stížnost č. 61302/00, bod 67.; rozsudek ESLP ze dne 7. 3. 2006 ve věci *Donadze proti Gruzii*,

stížnost č. 74644/01, bod 35.; rozsudek ESLP ze dne 18. 7. 2006 ve věci *Pronina proti Ukrajině*, stížnost č. 4436/07, bod 25.; rozsudek ESLP ze dne 3. 7. 2014 ve věci *Mala proti Ukrajině*, stížnost č. 4436/07, bod 48.; rozsudek ESLP ze dne 14. 1. 2021 ve věci *Mont Blanc Trading Ltd a Antares Titanium Trading Ltd proti Ukrajině*, stížnost č. 11161/08, bod 82.) a dostatečně podrobně (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 21. 4. 2011 ve věci *Nechiporuk a Yonkalo proti Ukrajině*, stížnost č. 42310/04, body 277. až 281.), stejně jako námitky stěžejní pro posouzení podstaty věci (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 9. 12. 1994 ve věci *Hiro Balani proti Španělsku*, stížnost č. 18064/91, bod 28.; či rozsudek ESLP ze dne 17. 7. 2018 ve věci *Petrović a další proti Černé Hoře*, stížnost č. 18116/15, bod 41.).

29. Jestliže se soudní rozhodnutí odchyluje od dřívější ustálené judikatury, nutným požadavkem na legitimizaci průlomu do předvídatelnosti soudního rozhodování je řádné odůvodnění takového přístupu a vypořádání se s dřívější judikaturou (srov. např. rozsudek ESLP ze dne 14. 1. 2010 ve věci *Atanasovski proti bývalé jugoslávské republice Makedonie*, stížnost č. 36815/03, bod 38.; či obdobně v trestní věci rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 20. 3. 2009 ve věci *Gorou proti Řecku*, stížnost č. 12686/03, bod 38.).

30. I Ústavní soud považuje požadavek umožnit účastníkům řízení účinně předložit soudu svá stanoviska a argumenty způsobilé ovlivnit rozhodnutí, na něž následně navazuje požadavek náležitého odůvodnění soudních rozhodnutí, za inherentní součást práva na soudní a jinou ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 1671/08 ze dne 5. 11. 2008 (N 191/51 SbNU 321), nález sp. zn. I. ÚS 988/08 ze dne 5. 8. 2009 (N 177/54 SbNU 225), nález sp. zn. II. ÚS 2189/09 ze dne 10. 6. 2010 (N 124/57 SbNU 551), nález sp. zn. IV. ÚS 1891/18 ze dne 9. 10. 2018 (N 169/91 SbNU 121) či nález sp. zn. III. ÚS 2667/21 ze dne 16. 11. 2021]. Odůvodnění soudu musí zahrnovat jak skutkové závěry soudu i způsob, jak k nim dospěl, tak právní posouzení věci, jakož i reakci na procesní stanoviska uplatňovaná účastníky řízení [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 176/96 ze dne 26. 9. 1996 (N 89/6 SbNU 151)].

31. Rozsah reakce na každý argument účastníka řízení musí odpovídat jeho závažnosti [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 1464/13 ze dne 22. 8. 2013 (N 152/70 SbNU 409) či nález sp. zn. III. ÚS 1919/20 ze dne 20. 10. 2020] a způsobilosti ovlivnit rozhodnutí [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 464/19 ze dne 9. 7. 2019 (N 132/95 SbNU 112) či nález sp. zn. I. ÚS 4212/18 ze dne 18. 2. 2020 (N 28/98 SbNU 329)], jakož i předmětu řízení a druhu rozhodnutí [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 3050/17 ze dne 10. 1. 2018 (N 6/88 SbNU 85)], ovšem této povinnosti ani povinnosti vytvořit účinný procesní prostor pro uplatňování námitek a argumentů [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2119/11 ze dne 3. 4. 2012 (N 70/65 SbNU 3) či nález sp. zn. IV. ÚS 2316/13 ze dne 18. 3. 2015 (N 58/76 SbNU 785)] se obecné soudy nemohou zcela zprostit nikdy, jsou-li jejich rozhodováním dotčena subjektivní práva a povinnosti jednotlivců [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 743/19 ze dne 25. 6. 2019 (N 118/94 SbNU 400)]. Zvýšené požadavky Ústavní soud vznáší také na odůvodnění odlišného právního posouzení stejné věci různými soudy (články soudní soustavy) v průběhu jednoho řízení [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 2456/13 ze dne 16. 9. 2014 (N 168/74 SbNU 451) či nález sp. zn. IV. ÚS 2906/18 ze dne 19. 2. 2019 (N 28/92 SbNU 297)].

32. Pokud se obecný soud bez přesvědčivého důvodu odchýlí ve svém právním posouzení od ustálené judikatury či sjednocujících stanovisek Nejvyššího soudu jako vrcholného sjednotitele rozhodovací praxe obecných soudů či Ústavního soudu jako orgánu ochrany ústavnosti [k tomu srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2920/08 ze dne 4. 4. 2011 (N 59/61 SbNU 3) či nález sp. zn. II. ÚS 2658/10 ze dne 5. 1. 2012 (N 3/64 SbNU 29)], porušuje tím podle stabilní judikatury Ústavního soudu princip předvídatelnosti práva vyplývající z čl. 1 odst. 1 Ústavy a čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 885/13 ze dne 25. 3. 2014 (N 41/72 SbNU 479), nález sp. zn. II. ÚS 387/18 ze dne 17. 8. 2018 (N 138/90 SbNU 259) či nález sp. zn. I. ÚS 1343/20 ze dne 6. 4. 2021].

33. Pokud má obecný soud za to, že stěžovatelem uplatňovaná argumentace odkazující na určité závěry rozhodovací praxe, je nepřijatelná, neboť tyto závěry na danou věc z důvodu její odlišnosti v podstatných rysech vůbec nedopadají, je povinen vysvětlit tento svůj názor v odůvodnění svého rozhodnutí [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 119/14 ze dne 12. 1. 2016 (N 3/80 SbNU 35)]. Stejně tak tehdy, jde-li ze strany obecného soudu o cílenou snahu vyvolat judikaturní odklon a vstoupit s nadřizenými soudy do tzv. justičního dialogu (či o překonání vlastního stanoviska soudem, který o určité otázce rozhoduje v posledku), musí transparentně reagovat na dosavadní stav a objektivně vyložit potřebu odlišného řešení [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 795/18 ze dne 21. 5. 2019 (N 85/94 SbNU 131); nález sp. zn. III. ÚS 2279/19 ze dne 2. 6. 2020 (N 112/100 SbNU 282)].

34. Ústavně reprobovaná nepředvídatelnost rozhodování může být založena i tehdy, reaguje-li sice „odchylující se“ soud na předchozí rozhodovací praxi, avšak tato je k dané věci nepřiléhavá či není-li jeho reakce fundovaná [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 2728/17 ze dne 12. 11. 2018 (N 184/91 SbNU 279) či nález sp. zn. I. ÚS 2117/18 ze dne 16. 4. 2019 (N 60/93 SbNU 273)]. Judikaturní odklon tedy může být ústavně souladný jen tehdy, jestliže překonává právní názor, který na danou věc skutečně dopadá, který je pro potřeby posouzení důvodnosti odchýlení prezentován správně, úplně a komplexně a vůči němuž je předložena zevrubná a přesvědčivá odborná oponentura. Tak přistupuje Ústavní soud i ke změně své vlastní judikatury [nález sp. zn. IV. ÚS 625/06 ze dne 25. 2. 2008 (N 40/48 SbNU 481)].

35. K porušení požadavku předvídatelnosti práva může rovněž dojít již tehdy, pokud účastník řízení vznesl námitku, že skutkově i právně srovnatelná věc byla pravomocně rozhodnuta v předchozí praxi daného soudu odlišně [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 3324/15 ze dne 14. 6. 2016 (N 113/81 SbNU 771) či nález sp. zn. III. ÚS 1687/17 ze dne 23. 8. 2017 (N 155/86 SbNU 577)] nebo že byla odlišně pravomocně rozhodnuta jiným soudem, než jak ji chce rozhodnout soud v předmětné věci, toto předchozí rozhodnutí v řízení předloží a soud na ně nereaguje vůbec či jen s lakonickým odkazem, že bylo vydáno ve věci jiných účastníků řízení. V takovém případě je naopak povinností soudu se s dřívějším rozhodnutím argumentačně vypořádat; to platí obzvláště tehdy, překrýval-li se alespoň částečně okruh účastníků řízení v obou věcech [srov. např. nález sp. zn. I. ÚS 682/15 ze dne 7. 6. 2016 (N 103/81 SbNU 639)].

VII.

Aplikace obecných východisek na případ stěžovatelů

36. Podrobí-li Ústavní soud nynější věci stěžovatelů obecným východiskům uvedeným v části VI. tohoto nálezu, nemůže než dospět k závěru, že obvodní soud nedostal ústavněprávním požadavkům ani na tzv. judikaturní odklon, ani na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí, resp. vypořádání námitek účastníka řízení. To vyplývá z následujících skutečností:

37. Stěžovatelé ve svých ústavních stížnostech tvrdili, že v řízení před obvodním soudem odkazovali na rozsudky městského soudu individualizované výše sub 7. a Ústavní soud tento fakt ověřil i z vyžádaného spisového materiálu. Byť výslovně tak učinila pouze stěžovatelka 3), vzhledem ke stejnému datu všech tří napadených rozsudků je zřejmé, že obvodní soud si musel být v době jejich vydání existence rozdílné předchozí rozhodovací praxe vědom, nadto by stěžovatelům nebylo možno klást k tíži neznanost obvodního soudu rozhodovací praxe jeho jiných senátů a městského soudu jako odvolacího soudu, ani kdyby na ně výslovně nepoukázali. V těchto rozsudcích městský soud vyjádřil s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1087/2012, právní názor, že stěžovatelé sice své pohledávky na společnost AirHelp Limited nepostoupili a tato společnost za stěžovatele jednala bez smlouvy o právním zastoupení v situaci tzv. nezmocněného jednatelství, avšak v takovém případě je zastoupený vázán právním jednáním zástupce, pokud je dodatečně schválen. Podle městského soudu v odkazovaných věcech žalobci schválili konkludentně předchozí jednání společnosti AirHelp Limited tím, že v předžalobních upomínkách i v žalobách přímo odkazovali na výzvu učiněnou touto společností vůči vedlejší účastnici, a s odvoláním na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. 27 Cdo 4593/2017, dospěl k závěru, že účinky schválení ve smyslu § 440 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku byly splněny. S oporou o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 6. 2020, sp. zn. 21 Cdo 2886/2019, tedy městský soud uzavřel, že žalobci v tammích věcech byli právními jednáními společnosti AirHelp Limited učiněnými v nezmocněném jednatelství kvůli tomuto dodatečnému schválení vázání s účinky *ex tunc* (dále jen „předmětný právní názor“).

38. Z časové posloupnosti zrekapitulované výše v bodě 3. tohoto nálezu se podává, že pokud by i v nynějších věcech měly být účinky uplatnění nároků spojovány s daty, v nichž tak učinila vůči vedlejší účastnici společnost AirHelp Limited, k promlčení dle § 2553 odst. 3 věta druhá občanského zákoníku by nebylo došlo. Jelikož nosným důvodem zamítnutí žalob stěžovatelů napadenými rozsudky obvodním soudem bylo právě úspěšné vznesení námítky promlčení vedlejší účastnicí, je zřejmé, že pokud by byl obvodní soud uplatnil předmětný právní názor městského soudu i v nynějších věcech, nemohl by rozhodnout tak, jak rozhodl, resp. přinejmenším by tak nemohl rozhodnout vycházející z nosného důvodu, že práva stěžovatelů byla již promlčena.

39. Ústavní soud zdůrazňuje, že žádným způsobem nenaznačuje, jak by v takovém případě nyní posuzované věci dopadly, neboť mu nepřísluší činit takové závěry, avšak je bez sebemenší pochybnosti, že ve prospěch stěžovatelů svědčila předchozí rozhodovací praxe jiných senátů obvodního soudu i městského soudu, která byla způsobilá zásadním způsobem ovlivnit výsledky řízení. Obvodní soud na existenci této rozhodovací praxe nijak v odůvodnění svých napadených rozsudků nereagoval, a to přesto, že přinejmenším v jedné věci na ni výslovně stěžovatelka 3) odkazovala. Z jejich odůvodnění tedy není zřejmé, proč předmětný právní názor městského soudu neuplatnil i v případech stěžovatelů, tedy zda je považuje za skutkově odlišné v bodech podstatných pro odlišení

právní kvalifikace, zda s předmětným právním názorem nesouhlasí a usiluje o jeho revizi, zda jej nepovažuje za výsledek ustálené rozhodovací praxe, zda je v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí vyššího článku soustavy obecných soudů nebo Ústavního soudu či má-li k jeho nerespektování jiný důvod.

40. *A priori* v nynějších věcech nic takovým závěrům nenasvědčuje, neboť skutkově i právně jsou věci stěžovatelů a věci, v nichž městský soud vyslovil předmětný právní názor, v podstatě shodné, na straně žalované vystupuje stejná vedlejší účastnice, jde typově o stejná práva, stejné průběhy řízení a předsoudních interakcí, jakož i o aplikaci stejných zákonných ustanovení. Za těchto okolností Ústavní soud nemá důvodu se domnívat, že by předmětný právní názor byl v nynějších věcech vyloučen, a pokud takový důvod obvodní soud měl, bylo jeho povinností jej uvést jednoznačně, explicitně a podrobně v odůvodnění napadených rozsudků, obzvláště detailně pak v řízení, v němž bylo tímto právním názorem výslovně argumentováno.

41. Tím, že obvodní soud takovou reakci opomněl a neuvedl ani nic, z čeho by alespoň *implicité* vyplývala nepřítomnost předmětného právního názoru nynějším věcem, porušil ústavněprávní požadavek na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí ohledně otázky mající zásadní význam na rozhodnutí ve věci samé a v případě stěžovatelky 3) také na vypořádání závažné a relevantní námitky vznesené jednou stranou řízení. Jelikož, jak stěžovatelé dostatečně demonstrovali, se předmětný právní názor objevuje opakovaně a napříč různými senáty v rozhodovací praxi městského soudu, což nevyvracela ani vedlejší účastnice, která se k ústavním stížnostem jinak vyjádřila, ani sám obvodní soud, který k tomu měl příležitost, již nevyužil, nerespektují napadené rozsudky také bez odůvodnění ustálenou judikaturu nadřízeného soudu, a představují tedy ústavně reprobovanou variantu judikaturního odklonu porušující obecný právní princip rovnosti soudního rozhodování „*ve stejných případech stejně, v odlišných odlišně*“, vyplývající jak z ústavního pořádku, tak i výslovně provedený v podústavním právu § 13 občanského zákoníku. Tím byla vedlejší účastnice v řízení před obvodním soudem podstatně a neoprávněně zvýhodněna, neboť bezdůvodně těžila z porušení povinnosti řádně odůvodnit své rozhodnutí a respektovat ustálenou rozhodovací praxi nadřízeného soudu obvodním soudem. Napadenými rozsudky tak byla porušena ústavně zaručená základní práva stěžovatelů tak, jak je uvedeno ve výrocích I., III., a V. tohoto nálezu.

42. Ústavní soud rovněž konstatuje, že nynější věci představují poměrně vzácnou situaci, v níž soudní řízení začíná a současně končí v typově vymezeném druhu kauz před okresními, resp. zde obvodními soudy, a má tedy co do plné jurisdikce jednoinstanční povahu. Přípustnost odvolání je zde v typově stejných věcech (náhrady dle Nařízení) závislá v zásadě nahodile na výši požadované náhrady dle Nařízení, přičemž pravidelně tato výše hranici bagatelnosti nepřekročí. Plný přezkum (zejména právních otázek) ve věci samé na podkladě řádných i mimořádných opravných prostředků je tak v podstatě znemožněn a roli jediné další quasiinstance je tak nucen přebírat Ústavní soud. Právě v takových vzácných typových procesních situacích získává požadavek na respektování ustálené judikatury vyšších soudů obzvláštní důležitost, neboť tzv. justiční dialog [srov. např. nálezn sp. zn. II. ÚS 2941/17 ze dne 24. 4. 2018 (N 78/89 SbNU 195) či nálezn sp. zn. II. ÚS 699/18 ze dne 26. 6. 2018 (N 117/89 SbNU 763)] může takový „jednoinstanční“ soud navázat toliko s Ústavním soudem.

43. Tématem tohoto dialogu ovšem z důvodu zvláštního postavení Ústavního soudu jako soudního orgánu ochrany ústavnosti, ne zákonnosti, mohou být toliko právní otázky týkající se výkladu norem ústavního pořádku Ústavním soudem, nikoliv též otázky výkladu podústavního práva. Uplatnění právního názoru odchylovajícího se od ustálené judikatury vyšších soudů v otázkách výkladu podústavního práva takovým „jednoinstančním“ soudem je tak toliko justičním monologem, neboť zde chybí diskusní partner. Z toho plynou specifické důsledky. V první řadě absence přezkumu s plnou jurisdikcí (především právních otázek) v určitých typových věcech nesmí být zneužívána „jednoinstančním“ soudem k nerespektování ustálené judikatury vyšších soudů, s níž subjektivně nesouhlasí, která rozhodování dané věci podle jeho názoru komplikuje atd., neboť vyšší soud nemá v takovém případě možnost na tento nesouhlas reagovat. Takový postup by představoval ústavně nepřipustnou svévoli „jednoinstančního“ soudu.

44. Ústavní soud ovšem zdůrazňuje, že navíc ani neúspěšná strana řízení v případě justičního monologu nemá možnost iniciovat odpověď vyššího soudu. V této souvislosti je třeba doplnit, že sám pojem „justiční dialog“, byť hojně užívaný, je poněkud nešťastný, protože nepřesný, neboť evokuje představu, že disputace o určité právní otázce se v něm účastní toliko dva soudy. Tak tomu však není. Prakticky každá taková disputace se vede na podkladě konkrétních kauz, v nichž je rozhodováno o právech a povinnostech jednotlivců, kteří mají na jejich výsledku zájem. I stranám řízení proto musí být umožněno se takové disputace zúčastnit a mít příležitost ovlivnit její výsledek ve svůj prospěch. To však v situaci „jednoinstančního“ rozhodování v zásadě umožněno není, neboť řízení končí prvostupňovým rozhodnutím, tedy právní názor vyslovený prvostupňovým soudem již nemůže být zpochybněn vyšším soudem v soustavě obecných soudů, a tedy ani neúspěšnou stranou řízení v odpovídajícím opravném řízení.

45. Ústavní soud tak uzavírá, že odchýlení se od ustáleného právního názoru vyššího soudu „jednoinstančním“ soudem, dopadá-li na jím rozhodovanou věc, je z ústavněprávního hlediska téměř zcela nepřipustné, tedy i kdyby bylo podloženo propracovaným, vycizelovaným a třeba i objektivně přesvědčivějším odůvodněním a takový soud by nejednal svévolně, ale dle nejlepšího vědomí a svědomí příslušného soudce k dané právní otázce. I v takových případech je totiž neúspěšná strana řízení nemožností zvrátit pro ni nepříznivý právní závěr nedůvodně znevýhodněna oproti úspěšné straně řízení, a to paradoxně přesto, že je to právě neúspěšná strana, která jednala v důvěře v předvídatelnost práva a respektování ustálené judikatury nadřazených soudů. K výjimkám, v nichž by odchýlení se od ustálené judikatury vyšších soudů „jednoinstančním“ soudem bylo ústavně aprobované, je třeba přistupovat velmi restriktivně, avšak absolutně vyloučit je nelze. Může jít např. o situace, v nichž v důsledku změny právní úpravy již očividně dřívější ustálená judikatura ztratila relevanci, v nichž okolnosti případu sice ještě nesvědčí pro skutkovou distinkci, avšak jsou natolik mimořádné, že je při tvorbě ustálené judikatury vyšší soudy nemohly rozumně předvídat atd.

46. Na závěr této části Ústavní soud doplňuje, že ani mimo tyto výjimečné případy neupírá „jednoinstančnímu“ soudu možnost usilovat o změnu ustálené judikatury vyšších soudů, avšak tato nesmí být vedena cestou justičního dialogu, ale cestou odborného diskursu, např. publikováním odborného textu, prezentováním odlišného právního názoru na odborných externích (např. odborný článek, vystoupení na odborných konferencích)

či interních (např. gremiální porady) fórech. To platí tam, kde je určitá typová věc vyřizována vždy jen v jediné instanci. V nynějších typových věcech, v níž je skutečnost, zda bude věc rozhodována v jediné instanci, či zda bude odvolání přípustné, závislá v zásadě nahodile na výši uplatněného nároku, má navíc „jednoinstanční“ soud možnost vyčkat s iniciací ústavně konformního justičního dialogu právě na takovou kauzu, v níž odvolání přípustné bude.

VIII. Závěr

47. Nosné právní závěry tohoto nálezu, které jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazné pro všechny orgány i osoby, jsou vyjádřeny v bodech 41. až 45.

48. Ústavní soud projednal ústavní stížnost bez přítomnosti účastníků mimo ústní jednání dle § 44 zákona o Ústavním soudu *a contrario*, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci a ani v něm nebylo třeba provádět dokazování. Jelikož Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnosti jsou důvodné, podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyslovil, která ústavně zaručená práva stěžovatelů a jaká ustanovení ústavního zákona byla porušena, a podle § 83 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozsudky zrušil.

49. Věci stěžovatelů se tak nyní vrátí k dalšímu řízení před obvodním soudem. Ten se bude muset výslovně zabývat předmětným právním názorem městského soudu v kontextu nynějších věcí a dostatečně své závěry o jeho (ne)uplatnitelnosti na případy stěžovatelů zdůvodnit. Bude přitom vázán závěry tohoto nálezu uvedenými v bodech 47., tedy samotný případný věcný nesouhlas obvodního soudu jej neopravňuje k jejich nerespektování. Ústavní soud však nijak nepředjímá, jak má obvodní soud meritorně rozhodnout, ani závěry tohoto nálezu nelze interpretovat tak, že by obvodní soud neměl být i jen hypotetickou možností předmětný právní závěr neuplatnit, např. pokud by v nynějších věcech shledal důvod pro skutkovou distinkci, rozpor s judikaturou Nejvyššího soudu či Ústavního soudu atd. Ani žádnou takovou situaci však Ústavní soud nepředznamenává.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. listopadu 2022

Jan Filip
předseda senátu